

PM Rotel I (Dnr KS 2021/680)

Promemorian - Skärpta straff för knivbrott

Remiss från Justitiedepartementet

Remisstid den 3 september 2021

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.

Föredragande borgarrådet Anna König Jerlmyr anför följande.

Ärendet

Justitiedepartementet har remitterat promemorian ”Skärpta straff för knivbrott” till Stockholms stad för yttrande. I promemorian redovisas förslag som innebär en skärpt syn på allvarligare brott mot lagen (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål (knivlagen). Promemorian beskriver att straffskalorna för brott mot knivlagen inte har ändrats på 20 år och att förändringar har skett i samhället och i annan lagstiftning som kan påverka allvaret i synen på brott mot lagen. Vidare noteras att kniv är det vapen som oftast används vid dödligt våld och att fler förändringar genomförts för att höja straffnivån för allvarliga angrepp på någons liv, hälsa eller trygghet samt för grov vapenbrottslighet. Sammantaget uppges skäl finnas att överväga en skärpt syn på brott mot knivlagen.

Lagstiftningen föreslås träda i kraft 1 juli 2022.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och socialnämnden.

Socialförvaltningen har besvarat remissen med ett kontorsyttrande.

Stadsledningskontoret är i huvudsak positivt till förslaget och menar att det bidrar till att uppnå kommunfullmäktiges mål om att Stockholm är en trygg, säker och välskött stad att bo och vistas i.

Socialförvaltningen tycker förslagen ligger i linje med det arbete som pågår i staden för att öka tryggheten och minska brott och våld.

Mina synpunkter

Jag välkomnar den översyn av knivlagen som justitiedepartementet nu presenterar i en promemoria. För Stockholms stad är det ett övergripande mål, bland andra, att jobba för att Stockholm är en trygg, säker och välskött stad att bo och vistas i. Förslagen som tydliggör allvaret med knivbrott och samhällets respons mot dessa är i linje med det arbete staden gör för att exempelvis minska risken för att barn, unga och unga vuxna ska dras in i kriminalitet.

Likt stadsledningskontoret påpekar är det en rimlig utveckling att straffen för knivbrott höjs, mot bakgrund av det stora antalet våldsbrott som kan kopplas till knivanvändning.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.

Stockholm den 18 augusti 2021

ANNA KÖNIG JERLMYR

Bilaga

Promemoria – Skärpta straff för knivbrott

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Remissammanställning

Ärendet

Promemorian föreslår att för brott av normalgraden ska maximistraftet höjas från fängelse i sex månader till fängelse i ett år. För grovt brott föreslås straffskalan ändras från fängelse i högst ett år till fängelse i lägst sex månader och högst två år. Vidare föreslås att det i lagen införs omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om ett brott är grovt, vilket innebär att tillämpningsområdet för det brottet utvidgas. Vid bedömningen av om ett brott är grovt ska det särskilt beaktas om föremålet innehafts i ett sammanhang där det kan befaras komma till användning vid brottsligt angrepp på någons liv, hälsa eller trygghet till person, om föremålet har varit av särskilt farlig beskaffenhet, om innehavet, överlåtelsen eller saluhållandet har avsett flera föremål eller om gärningen på annat sätt har varit av särskilt farlig art. Gemensamt för de omständigheter som bör vara av relevans för bedömningen av ett brott mot knivlagen som grovt är att de kan sägas innebära att gärningen är särskilt farlig.

Straffskalorna för brott mot knivlagen har inte ändrats sedan den särskilda straffskalan för grovt brott infördes för 20 år sedan. Sedan dess har antalet anmälda brott mot knivlagen ökat och våld med kniv är den vanligaste våldsmetoden vid dödligt våld. Under 2000-talet har kniv använts vid i genomsnitt drygt 40 % av samtliga fall av dödligt våld. I promemorian framgår att det finns indikationer på att förekomsten av misshandel genom knivvåld inte minskat trots att utsatthet för misshandel totalt sett gjort det och antalet rapporterade skador åsamkade med kniv överväger vida antalet rapporterade skottskador.

Knivlagen är konstruerad på ett sådant sätt att det för straffansvar inte krävs att någon skadas eller att kniven på annat sätt kommer till brottslig användning. Kriminaliseringen syftar likväl till att förebygga den skada som knivar och andra farliga föremål kan orsaka. En uppkommen våldssituation kan få betydligt svårare konsekvenser om farliga föremål finns att tillgå.

För att uppnå en straffskärpning resonerar promemorian kring olika sätt att uppnå detta och landar i bedömningen att den mest lämpliga metoden är att höja straffminimum för det grova brottet samt straffmaximum för både brott av normalgraden och grovt brott. Den föreslagna utvidgningen av tillämpningsområdet för det grova brottet medför att straffnivån höjs för allvarligare knivbrottslighet.

Promemorian redogör vidare för att allvarligare knivbrott bör utgöra artbrott. Normalt sett ska vid val av påföljd särskilt avseende fästas vid omständigheter som talar för en lindrigare påföljd än fängelse. När straffvärdet motsvarar eller överstiger ett års fängelse gäller en presumtion för att välja fängelse. Brottslighetens art som skäl för fängelse tar sikte på brottslighet som det anses lämpligt att ingripa mot med en sträng påföljd, trots att straffvärdet inte är påtagligt högt.

Lagstiftningen föreslås träda i kraft 1 juli 2022.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och socialnämnden. Socialförvaltningen har besvarat remissen med ett kontorsyttrande.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 19 juli 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret har tagit del av Justitiedepartementets remiss och är i grunden positiv till utredningens förslag som bidrar till stadens arbete för att uppnå kommunfullmäktiges mål om att *Stockholm är en trygg, säker och välskött stad att bo och vistas i*.

Det är genomgående tydligt att syftet med promemorian är skärpta straff och att fler brott mot knivlagen ska leda till fängelse som påföljd. Mot bakgrund av det stora antalet våldsbrott som kan kopplas till knivanvändning och de särskilda utmaningar som finns i samhället ser stadsledningskontoret detta som en rimlig utveckling.

En reflektion stadsledningskontoret gör är att med den utvidgning av omständigheter som tydliggör när det handlar om ett grovt brott kommer brott mot knivlagen som begås i landets utsatta och särskilt utsatta områden sannolikt komma att anses som grovt brott i stor omfattning.

Stadsledningskontoret vill peka på två omständigheter som särskilt kan komma att påverka staden, trots att de egentligen inte avser staden verksamhet. Det är förändringen i straffskalan avseende grovt brott samt förslaget om att allvarigare brott mot knivlagen ska utgöra artbrott. Artbrott innebär att brottslighet är av sådan art att ett kortare fängelsestraff alltid ska presumeras. Även om straffvärdet ska leda till icke-frihetsberövande påföljd ska på grund av brottets speciella karaktär fängelse som regel dömas ut.

När det gäller straffskalan avseende grovt brott innebär förändringen i minimistraffet att polisen får tillgång till de personella tvångsmedlen i de fall allvarigare knivbrott misstänkts. Personella tvångsmedel innebär möjlighet till kroppsvisitation, husrannsakan och kroppsbesiktning. Som tidigare beskrivits bedöms de generella förutsättningarna för grovt brott i stor utsträckning uppfyllas i några av stadens områden, även om en bedömning i varje enskilt fall måste göras, och polisens möjlighet att då använda personella tvångsmedel ökar därmed. Ett ökat användande av personella tvångsmedel kan utgöra en risk för en upptrappning i den diskurs som finns i några av stadsdelarna kring samhällets bemötande. Stadsledningskontoret vill därför framhålla vikten av att en förändrad lagstiftning hanteras och kommuniceras på ett klokt och balanserat sätt.

Att allvarigare knivbrott ska utgöra artbrott i kombination med den tydliga ambitionshöjningen att antalet utredningar av brottskategorin ska öka innebär sannolikt att fler kommer dömas till fängelse. Oaktat att det ofta kommer att handla om ett relativt kort fängelsestraff är det ändå sannolikt så att fler individer kommer att vara i behov av socialtjänstens stöd i utslussningsprocessen samt att antalet individer som inte tidigare dömts till fängelsestraff nu kommer att dömas till det.

Socialförvaltningen

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 16 juni 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att förslaget som innebär en skärpt syn på allvarigare brott mot lagen om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål ligger i linje med det arbete som pågår i staden för att öka tryggheten och minska brott och våld, dels inom ramen för Stockholms stads trygghetsprogram 2020-2023, dels utifrån Stockholms stads strategi 2019 – 2022 för att minska risken för att barn, unga och unga vuxna ska dras in i kriminalitet. I trygghetsprogrammet tydliggörs stadens trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete samt belyser stadens särskilda satsning på platsamverkan och platsaktivering kring ett antal torg där otryggheten är hög på grund av kriminalitet och narkotikaanvändning. Stockholm

stads modell för platssamverkan innebär tecknande av ett avtal där stadens berörda nämnder och bolagsstyrelser, fastighetsägare och näringsliv samlas kring en gemensam vision och mål för en specifik geografisk plats. Strategin för att minska risken för att barn, unga och unga vuxna ska dras in i kriminalitet utgår från fyra prioriterade utgångspunkter, varav en är våldsprevention med ett jämställdhetsperspektiv. Strategin lyfter också vikten av skolor och fritidsgårdar som trygga platser, där det ska vara nolltolerans mot kränkningar, diskriminering, trakasserier och annan brottslighet. Förvaltningen ställer sig positiv till de lagförslag som föreslås i remissen.